

Nr 131.

Av herr **Julin**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av postsparbanken.

De huvudskäl, varå postsparbankssakkunniga bygga sitt av regeringen till riksdagen med proposition nr 152 framförda förslag om postsparbankens inordnande i postverket, återfinnas uppräknade i vederbörande statsrådsprotokoll och kunna läsas å sidan 12 i propositionshäftet.

Jag vill här fästa uppmärksamheten på följande, som anföres vid frågan om ersättningen till postverket för dess prestationer för postsparbankens räkning:

»I detta sammanhang», heter det i protokollet, »ansåge sig de sakkunniga även böra erinra därom, att, därest postsparbanken införlivades med postverket, det anslag å 3,500 kronor, som funnes upptaget i postsparbankens utgiftsstat såsom ersättning till vissa befattningshavare hos generalpoststyrelsen för göromål för postsparbankens räkning, icke vidare behöfde utgå.

Likaså torde i sådant fall den ersättning för postsparbanksgöromålens bestridande, som nu utginge till föreståndare för med statsbanestationer icke förenade poststationer, beräknad till sammanlagt 9,000 kronor om året, böra indragas.»

Mot detta resonemang gör, så vitt jag kan finna, vederbörande statsråd ingen anmärkning, och, därest riksdagen godtager propositionen utan särskilt yttrande på denna punkt, skulle statsmakterna inleda omorganisationen av en sin institution med att beröva ett antal enskilda en dem nu tillerkänd ersättning för visst arbete, utan att man samtidigt befriar dem ifrån detta arbete.

Riksdagens plikt att förhindra detta är uppenbar.

Att riksdagen därvid kommer att handla i full överensstämmelse

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 3 saml. 56 häft. (Nr 131.) 1

med regeringens önskan kan utläsas av det sätt, på vilket ett analogt fall av regeringen behandlats enligt samma här omhandlade statsrådsprotokoll. Chefen för postverket uppbär nämligen för närvarande särskild ersättning av 2,000 kronor för år från postsparbanken i sin egenskap av ordförande i postsparbanksstyrelsen, och beträffande honom godtager departementschefen sparbankssakkunnigas resonemang (se sid. 61), enligt vilket det icke kan vara annat än rätt och billigt att postverkets chef erhåller annan ersättning i stället för den, som skulle upphöra att utgå, då postsparbanken försvinner som självständigt verk. I enlighet med denna sin uppfattning föreslår också departementschefen att vederbörande avlöningsreglemente ändras därhän att, då postsparbanken inordnas i postverket och postgironörelse samtidigt införes i Sverige, generaldirektören och chefen för postverket erhåller ett från 18,000 till 22,000 kronor förhöjt årsarvode.

De ersättningar till vissa postfunktionärer, som utan riksdagens av mig här påyrkade ingripande skulle med postsparbankens inflyttande i postverket upphöra att utgå äro 1) ersättningar till vissa befattningshavare hos generalpoststyrelsen för göromål för postsparbankens räkning, 2) ersättning till vissa poststationsföreståndare för deras arbete åt postsparbanken.

1) Om dessa ersättningar under 1) har jag inhämtat, att de under år 1921 utgått sålunda:

till postverkets ombudsman	kronor 1,500
» notarien å ombudsmannens expedition	» 300
» förste intendenten å frimärksförrådet	» 400
» två förste postexpeditörer å »	» 300
» en vaktmästare » »	» 100
» förste aktuarien å taxekontoret	» 100
» en vaktmästare i huvudpostkassan	» 50
» fem vaktmästare	» 125
» förste vaktmästaren hos generalpoststyrelsen	» 50

eller tillhopa med kronor 2,925

Det är givetvis ej min avsikt att hemställa, att riksdagen här skall i varje särskilt fall undersöka i vad mån den föreslagna omorganisationen kommer att minska dessa tjänstemäns arbete och motivera att hittills utgående ersättning upphör eller minskar. Vad angår flertalet tjänstemän torde det för att ernå rättvisa vara fullt tillräckligt, att riksdagen uttalar, att riksdagen förväntar, att den funktionär, som under innevarande år

innehar befattning hos generalpoststyrelsen, på vilken vilar arbete medförande särskild ersättning från postsparbanken, icke skall, så länge han innehar samma befattning, frånhändas denna extra inkomst i annan mån än att den ökning i hans arbete, för vilken den särskilda ersättningen nu utgår, avlyftes från hans befattning eller eljest upphör. Genom ett sådant uttalande har riksdagen å ena sidan skapat garanti för, att ingen orättmätigt frånhändes sina nuvarande inkomster av här omhandlade art, och å den andra sidan tillsett, att denna utgift för staten upphör, så snart arbetet inom generalpoststyrelsen blivit omlagt så, att dess utgående ej längre är motiverat.

Gäller det sagda om de ifrågavarande befattningarna i allmänhet, måste dock beträffande ombudsmannabefattningen statsmakterna föranstalta en mera ingående undersökning för att fastställa den form, under vilken ersättning skall för framtiden utgå för den handläggning av postsparbanksärenden, som kommer att fordras av postverkets ombudsman.

Från och med den 1 juli 1920 gäller för viss trafikverkens personal, anställd i Stockholm, följande lönegradsplacering.

	Årsavlönning kronor		Postverket	Statens järnvägar
	lägst	högst		
15:e lönegraden	7,668	9,060	Sekreterare m. fl.	Sekreterare m. fl.
16:e »	8,580	10,500	Ombudsman Överpostmästare	Överinspektör m. fl.
17:e »	9,060	10,500	Förste intendent	Distriktssekreterare Förste sekreterare m. fl.
18:e »	9,540	10,980	Byrådirektör	Ombudsman m. fl.

Den här angivna lönegradsplaceringen för postverkets ombudsman är bestämd genom beslut av 1919 års riksdag. Generalpoststyrelsen hade hemställt, att ombudsmannen måtte placeras i 17:e lönegraden och Posttjänstemännens förening hade hemställt om samma placering för postverkets ombudsman, som den för statens järnvägars ombudsmän föreslagna eller 18:e lönegraden. Statsmakterna följde emellertid kommunikationsverkens lönekommitté, vilkens motiv återfinnas å sidan 195 i dess kommittébetänkande, där det heter:

»Ombudsmannen hos generalpoststyrelsen har visserligen synts böra intaga en högre tjänsteställning än som skulle tillkomma den lägre sekreteraregradens innehavare, men då han åtminstone för närvarande icke ansetts böra i lönehänseende jämsställas med befatt-

ningshavare i den högre sekreteraregraden, har han funnits lämpligen kunna placeras i sextonde lönegraden.»

Vad kommittén åsyftat med uttrycket »åtminstone för närvarande icke» blir klart vid ett studium av frågans förhistoria. Redan vid omorganisationsförslag år 1908 fördes nämligen frågan om postombudsmannens placering in i det läge, där den i stort sett alltjämt befinner sig, men då utsades skälen härför med all önskvärd tydlighet.

1907 års kommission för omorganisation av generalpoststyrelsen placerade i sitt förslag postverkets ombudsman i lägre avlöningsgrupp än t. ex. sekreterare och kamrerare, närmare angivet i den grupp, där avlöningen satts till lägst 4,200 och högst 5,500 kronor för år. För denna deklassering anförde kommissionen (betänkandet sid. 51) följande:

»Det må visserligen innebära en formell oegentlighet, att ombudsmannen, av vilken givetvis måste fordras fullständig juridisk utbildning, i avlöningshänseende hänföres till denna grupp, men då kommissionen inhämtat, att innehavaren av denna befattning även är ombudsman för postsparbanken och i denna egenskap åtnjuter särskild ersättning med 1,000¹ kronor för år, har kommissionen ansett, att ombudsmannens avlöning av postmedel bör utgå med allenast ovan angivna belopp, men att befattningens innehavare bör tillerkännas uttrycklig rätt att även vara ombudsman för postsparbanken.»

Ärendet undansköts av riksdagen 1908, men återkom följande år.

Civilministern yttrade då vid frågans behandling i statsrådet (Kungl. Maj:ts prop. nr 1: 1909, sjätte huvudtiteln, sid. 61):

»Beträffande ombudsmannen, för vilken kommissionen föreslagit enahanda avlöning som för aktuarie, notarie m. fl., dock med rätt för befattningens innehavare att även vara ombudsman för postsparbanken, har generalpoststyrelsen i sitt utlåtande den 18 december 1907 anför, att det icke borde förbises, att, även om postombudsmannen tillerkändes rätt att jämväl vara ombudsman för postsparbanken, vilken således icke heller skulle äga att för uppdraget anlita annan person, arvodet för sistnämnda ombudsskap dock icke vore av beskaffenhet att tillförsäkra postombudsmannen någon varaktig och säker inkomst än mindre bereda honom de förmåner i övrigt, som borde vara förenade med ombudsmanstjänsten hos generalpoststyrelsen. Ifrågavarande arvode torde nämligen, yttrar generalpoststyrelsen, hädanefter som hittills komma att av postsparbanken utbetalas efter för varje år utverkat nådigt bemyndigande och att arvodet skulle för varje gång bestämmas till det av kommissionen omnämnda belopp, kunna icke med säkerhet påräknas. Men om än så skulle komma att ske, skulle dock, enär denna inkomst icke utgjordes av fast avlöning, utan vore allenast av arvodes natur, postombudsmannen bliva skyldig att framgent som tillförene vid semester eller under tjänstledighet för sjukdom avstå belöpande andel därav till den, som uppehölle tjänsten. Icke heller kunde förmånen att åtnjuta ifrågavarande arvode uppväga den fördel i avseende å längre semester, större lönebehållning vid tjänstledighet för sjukdom samt högre pension, som ombudsmanstjänstens hänförande till högre tjänstemannagrupp skulle komma att medföra. I allt fall avsåge generalpoststyrelsen att avlöningen för postombudsmannen borde — oberoende av hans nuvarande anställning som

¹ Fr. o. m. 1919 höjd till 1,500 kronor. (Motionären)

ombudsman hos postsparbanken — bestämmas uteslutande med hänsyn till vikten av den befattning han hos postverket bekläder. Och då denna befattning helt visst vore av beskaffenhet att beträffande såväl juridisk utbildning som praktisk erfarenhet ställa jämförelsevis höga anspråk på sin innehavare, syntes det generalpoststyrelsen väl berättigat, att den samma uppflyttades i högre avlöningsgrupp än kommissionen föreslagit.

I det på mitt uppdrag utarbetade jämkningsförslaget, enligt vilket ombudsmannen skulle åläggas föredragningskyldighet, hade ombudsmannen uppförts i samma lönegrad som förste aktuarierna och intendenterna. Härom anförde generalpoststyrelsen i sitt utlåtande den 7 mars 1908, att styrelsen tagit under övervägande huruvida med avseende å nyss omförmälda föredragningskyldighet och då sålunda utan tvivel i vissa hänseenden skulle av ombudsmannen fordras högre kompetens än som hittills varit av nöden, ombudsmannen borde i avlöningshänseende likställas med sekreterarna.»

I fortsättningen säger emellertid statsrådet att »då ombudsmannen, om han än ålägges skyldighet att inför generalpoststyrelsen föredraga vissa ärenden, dock näppeligen torde böra erhålla rätt att liksom sekreterare och kamrerare i en del ärenden självständigt besluta, har jag ansett, att ombudsmannen icke bör placeras i samma avlöningsgrupp som sistnämnda tjänstemän.»

För större översikt av det sagda må meddelas följande tabell, av vilken jämväl riksdagens beslut framgår:

	Årsavlöning i kronor enligt					
	1907 års stat		kommissionens förslag		1909 års R. D:s beslut	
	Lägst	Högst	Lägst	Högst	Lägst	Högst
Byråchef	6,400	7,000	8,000	9,000	8,000	9,000
Kontorschef (kamrerare och sekreterare)	—	—	6,000	7,000	6,000	7,000
Kontorschef (förste aktuarie)	—	—	5,000	7,000	5,000	6,500
Tjänsteman i 2:a graden	4,500	5,500	—	—	—	—
Sekreterare, kamrerare m. fl.	—	—	4,600	6,000	se ovan	
Ombudsman	—	—	4,200	5,500	5,000	6,500
Notarie m. fl.	—	—	4,200	5,500	4,200	5,500
Tjänsteman i 1:a graden	3,000	4,000	—	—	—	—

Av det som sålunda anförts är tydligt, att vid de två senaste omorganisationerna av postverket dess ombudsman med hänsyn till den särskilda, rätt avsevärda ersättning han uppburit och uppbär från postsparbanken blivit placerad i lägre tjänsteställning än, därest denna omständighet ej förelegat, han borde innehava. Då nu omorganisation av postsparbanken kommer att föranleda, att sagda särskilda ersättning bortfaller

utan att det arbete, som föranlett ersättningen, i minsta mån förminskas, synes det enklast, att innehavaren av ombudsmannabefattningen hålles skadeslös genom att hans tjänst uppflyttas i den lönegrad, för vilken hans samlade tjänsteåligganden kvalificera. Därvid synes 18:e lönegraden vara den, som bör ifrågasättas. Ombudsmannen vid statens järnvägar tillhör 18:e lönegraden och samma juridiska kompetens, som fordras av denne, fordras ock av postverkets ombudsman. Den arbetsbörda, som åligger den senare, kan fullt mäta sig med den förres. Att inom statens järnvägar finnes anställd större personal än vid postverket ökar ej arbetet för järnvägens ombudsman i motsvarande mån, ty inom statens järnvägar finnas som bekant anställda distriktssekreterare med juridisk utbildning, vilka, där de ej själva helt handlägga ett ärende, göra ett förarbete, som i hög grad underhjälpes ombudsmannens senare handläggning av ärendet. Inom postverket har ombudsmannen ensam att handlägga alla mål, som kräva juridisk kompetens, och han mottager målen i ett långt mindre utrett och tillrättalagt skick än vad självfallet måste bli förhållandet vid statens järnvägar, då mål där gå till ombudsmannabehandling.

2) Vad slutligen angår de under 2) härövan upptagna ersättningar från postsparbanken å tillhoppa 9,000 kronor för år utgöras de av en slags sportelinkomst för poststationsföreståndare för deras bestyr med postsparbanksarbetet. Huvudparten av denna ersättning utgår med tre resp. två öre för varje å vederbörande poststation gjord insättning och uttagning å postsparbanksbok och uppgår visserligen icke å flertalet poststationer till något större belopp per år, men denna omständighet synes icke berättiga staten att nu kräva arbetets utförande utan utbetalande av den en gång utfästa ersättningen. Detta så mycket mindre som det här gäller en grupp funktionärer, vilkas samlade ersättning för postarbetet i regel är rätt blygsam. Det är troligt, att det ej heller varit regeringens mening att omedelbart indraga denna poststationsföreståndarnes ersättning blott därför, att postsparbanken inordnades i postverket, en omorganisation, som på intet sätt berör poststationsföreståndarnes arbete. Regeringens avsikt är emellertid, så vitt jag kan finna, ingenstädes utsagd, men då för närvarande 1920 års postkommittés förslag till ändrade grunder för poststationsföreståndares avlönande ligger på regeringens bord, är det anledning att förmoda, att regeringen ämnar på så sätt ändra poststationsföreståndarnes avlöningvillkor att denna ändring motiverar slopande av deras postsparbanksersättning. Ett bestämt uttalande från riksdagens sida, att den förväntar en sådan lösning av frågan torde vara befogad.

På grund av vad sålunda anförts, får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte, vid godkännande av den organisation av postsparbanken, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 152, uttala, att riksdagen förväntar, att den funktionär hos generalpoststyrelsen, som under innevarande år innehar befattning med vilken följer arbete, medförande särskild ersättning från postsparbanken, icke skall, så länge han innehar samma befattning, frånhändas sådan extra inkomst i annan mån än att den ökning i hans arbete, för vilken ersättningen nu utgår, avlyftes från hans befattning eller eljest upphör,

att åtgärd snarast möjligt vidtages för att, sedan hänsyn icke längre behöver tagas till den ersättning från postsparbanken, som för närvarande tillkommer postverkets ombudsman, placera denne i 18:de lönegraden och därmed i den tjänsteställning, han bör intaga, samt

att indragning av poststationsföreståndares postsparbanksersättning endast sker i samband med allmän omreglering av deras avlöningsvillkor.

Stockholm den 27 mars 1922.

Teodor Julin.